

Elintarviketurvallisuusvirasto

Viite Talousarvioasetus (254/2004) 66i §

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN KANNANOTTO ELINTARVIKETURVALLISUUSVIRASTON VUODEN 2017 TILINPÄÄTÖKSESTÄ

Maa- ja metsätalousministeriön (ministeriö) kannanotto Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) toiminnasta perustuu Eviran vuoden 2017 tilinpäätösasiakirjaan, Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) laatimaan tilintarkastuskertomukseen vuodelta 2017 sekä viraston toiminnasta saatuun muuhun informaatioon. Maa- ja metsätalousministeriö esittää kannanottonaan viitekohdassa mainitun asetuksen perusteella Eviran vuoden 2017 tilinpäätökseen seuraavaa:

1. Arvio tuloksellisuuden kehityksestä ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta***a) Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tuki***

Evira tukee toiminnallaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden ja maa- ja elintarviketalouden politiikkasektorin tavoitteiden saavuttamista. Eviran toiminta on organisoitu osastoihin ja toimintakokonaisuuksiin, joiden mukaisesti alla on kuvattu tulostavoitteiden toteutumista.

Elintarviketurvallisuus: Evira osallistui aktiivisesti toimijoiden hallinnollisen taakan vähentämiseen keventämällä säädösohjaustaan sekä pitämällä esillä asiakasnäkökulmaa toimintansa kehittämisen yhteydessä. Konkreettisia esimerkkejä tästä ovat asiakaspalvelutiimit ja –sähköpostilaatikot, PK-neuvontahanke sekä panostaminen neuvontaan uutiskirjeillä ja koulutuksella. Elintarvikkeiden vienninedistämisessä Evira oli keskeisessä roolissa, kun uusia vientimarkkinoita on hallituksen kärkihankkeen tavoitteiden mukaisesti avattu mm. Japanissa, Kiinassa, Etelä-Afrikassa ja Sambiassa. Viennin edellytyksiä on parannettu PK-vientihankkeen ja vientivalvontajärjestelmien käynnistämishankkeen myötä. Evira sai valmiiksi yrityksiä ja valvoja koskevan ohjeistuksen nopeasti hyönteisten elintarvike ja rehukäytön sallimisen jälkeen. Elintarvikevalvontatietojen julkistamista koskeva OIVA-järjestelmä muotoutui valvojien ja toimijoiden keskuudessa suosituksi valvonnan yhdenmukaistamisvälineeksi, jolla elintarvikevalvontaa voidaan edelleen tehostaa ilman, että elintarviketurvallisuus kärsii. Valvonnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden seurantaan kehitettiin mittareita, joita seuraamalla esimerkiksi tulevien maakuntien ohjaus helpottuu. Valvontaa tehostetaan myös ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmällä (VATI), joka etenee aikataulun mukaisesti ja otetaan käyttöön 2019. Evira on jatkanut etämyynnin ja elintarvikkeiden verkkomyynnin valvonnan kehittämistä yhdessä kansallisten sekä EU-viranomaisten kanssa. Myös elintarvikepetosten torjunnassa Evira on ollut aloitteellinen, tehden poikkialueellista yhteistyötä ml. koulutusta ja väärinkäytösten selvittelyä, alan kaikkien keskeisten viranomaisten kanssa. Kotimaisten elintarvikkeiden kemiallisten aineiden seurantaohjelmat toteutuivat suunnitellusti sekä osoittivat, että vierasaineiden, kasvinsuojeluaine- ja eläinlääkejäämien esiintyvyys on vähäinen. Ravitsemusturvallisuus huomioitiin uudessa varhaiskasvatuksen ruokailusuosituksessa. Luomuvalvonta toteutui toimijoiden määrän kasvusta huolimatta suunnitellusti, ja yli 98 % toimijoista noudattivat luomutuotantoon liittyviä ehtoja.

Eläinten terveyteen ja hyvinvointi: Tarttuvien eläintautien tilanne tuotantoeläimissä sekä seura- ja harraste-eläimissä säilyi kokonaisuudessaan hyvänä, vaikka luonnonvaraisissa linnuissa ja yhdellä lintutartunnalla todettiin korkeapatogeenistä lintuinfluenssaa. Evira toteutti tilanteen edellyttämät toimenpiteet tehokkaasti eikä tartunta levinnyt siipikarjatilaille. Loppuvuodesta todettiin myös, ensimmäistä kertaa

maassa, kalojen IHN-tautia neljässä pitopaikassa. Taudin torjunta jatkuu vuonna 2018. Eläintautien ennaltaehkäisyä ja varautumista, erityisesti afrikkalaisen sikaruton varalta, jatkettiin tehostamalla sidosryhmäyhteistyötä, tiedotusta sekä kehittämällä näytteiden keruu- ja palkkiojärjestelmää. Varautuminen, riskeistä tiedottaminen sekä Tullin ja muiden viranomaisten ohjaus matkustajaliikenteen elintarviketuliaisten rajavalvonnassa on kuitenkin vielä riittämätöntä.

Eläinten hyvinvoinnin valvonnassa otettiin valvonnan vaikuttavuuden tehostamiseksi käyttöön eläinlaji-kohtainen painotus sekä kehitettiin valvontatulosten analysointimahdollisuuksia otantavalvonnassa. Sidosryhmäyhteistyötä jatkettiin eri tahojen, erityisesti teurastamatoimijoiden ja turkisalan kanssa eläinten hyvinvoinnin edistämiseksi. Sen sijaan valvontaprosessien kehittäminen alue- ja paikallishallinnossa ei edennyt. Täydentävien ehtojen säädösmuutosten valmisteluun osallistuttiin aktiivisesti ja tarvittavat muutokset valvontaohjeisiin tehtiin.

Kasvintuotannon edellytyksiin ja kasvinterveys: Kasvinterveystilanne säilyi hyvänä. Taimituotannossa tunnistettiin geenimuunneltuja petunioita ja löydös johti toimenpiteisiin myös Suomen ulkopuolella. Markkinoilla olevat maatalouden tuotantopanokset vastasivat säädösten vaatimuksia ja mahdollistivat kilpailukykyisen ja kannattavan tuotannon. Virasto osallistui useisiin ravinteiden kierrätykseen, hevosenlannan ja puhdistamolietteiden käyttöön ja hyönteistuotantoon liittyviin hankkeisiin sekä lisäsi kiertotalouteen liittyvää neuvontaa ja ohjausta.

Tieteellinen tutkimus, riskinarviointi ja laboratoriopalvelut: Tieteellistä tutkimusta ja riskinarviointia tehtiin aiempien vuosien tapaan Eviran eri tehtäväalueilla ja yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Elintarviketurvallisuusketjun riskinarviointi oli monipuolista ja kasvinterveyden riskinarviointi on vakiinnuttanut asemansa virastossa ja tuottanut jo suoraan sovellettavaa tietoa riskinhallinnan tueksi. Eläintauteihin liittyvää riskinarviointia tulisi lisätä ja saattaa nautatautien seurannan arviointi loppuun.

Laboratoriopalvelujen laatua ja tehokkuutta parannettiin jatkamalla tutkimusmenetelmien akkreditointia, laajentamalla diagnostiikka- ja analytiikkavalmiuksia sekä parantamalla asiakaspalvelua. Eläintautidiagnostiikasta julkaistiin laboratoriokäsikirja. Evira arvioi, että vaatimustenmukaisia diagnostiikka- ja analyysipalveluita on virastossa riittävästi saatavilla.

Ministeriön kannanotto

- **Evira on toteuttanut vuoden 2017 tulossopimuksessa sovittuja toimenpiteitä ja saavuttanut sille asetetut tavoitteet melko hyvin.**

Elintarviketurvallisuus

- **Elintarviketurvallisuuden liittyvät tulostavoitteet saavutettiin suurelta osin, eikä kansanterveyteen vaikuttavia elintarviketurvallisuuskriisejä esiintynyt**
- **Elintarvikkeiden riskiluokitusohje uusittiin, mikä yhdessä ajan tasalla olevien VASU-tilastojen kanssa on mahdollistanut elintarvikevalvonnan vuosimaksujen kehittämisen osana elintarvikelain uudistamista. Evira on muutoinkin aktiivisesti osallistunut elintarvikelain ja sen alaisten asetusten uudistamiseen**
- **Toimijoille suunnattua yleistä tiedottamista ja neuvontaa on kehitetty ”Valvojasta valmentajaksi”-ajatuksen mukaisesti. Jatkossa on varmistettava, että valmentava ote näkyy myös käytännössä kaikilla hallinnon tasoilla.**

Eläinten terveys ja hyvinvointi

- **Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osalta tulostavoitteet saavutettiin pääosin**
- **Eläintautiepäilyt ja todettujen eläintautitapausten torjunta hoidettiin tehokkaasti**
- **Afrikkalaisen sikaruton torjunta edellyttää vielä lisää toimenpiteitä ja yhteistyötä Tullin ja muiden viranomaisten sekä elinkeinon kanssa**

- **Eläinten hyvinvoinnin ja jäljitettävyyden valvonta toteutui pääosin suunnitellusti. Edelleen tulee arvioida ja jatkaa toimenpiteitä laiminlyöntien vähentämiseksi valvontakohteissa sekä kehittää valvonnan prosesseja alue- ja paikallishallinnossa toiminnan tehostamiseksi.**

Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys

- **Kasvintuotannon edellytysten ja kasvinterveyden tulostavoitteet saavutettiin hyvin**
- **Valvonnan riittävään riskiperusteisuuteen on syytä kiinnittää huomiota toimintakokonaisuudessa.**

b) Toiminnallinen tehokkuus

Vuonna 2017 viraston toiminnan tuottavuus kasvoi ja toimintamenojen vuodelle 2018 siirtyvä erä säilyi melko korkealla tasolla. Toimintamenojen siirtyvän erän osuus bruttomenoista oli tilinpäätöksen mukaan 15 %. Maksullinen toiminta kasvoi edellisvuodesta ja sen kustannusvastaavuus oli toimintavuonna 96 %. Vuoden 2017 talousarviossa oli käytettävissä hintatukea 0,576 milj. euroa maksullisten eläintautitutkimusten, joilla pyritään havaitsemaan ja seuraamaan vastustettavia ja uhkaavia eläintauteja, hintojen alenamiseen. Hintatukea ei ole käytetty täysimääräisesti, vaikka hintatuettujen liikeloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus on ollut 51 % vuonna 2017. Virasto on selvittänyt tilinpäätöksessä syitä alhaiseen kustannusvastaavuuteen hintatuettujen liikeloudellisten suoritteiden osalta. Eri toimintakokonaisuuksien suoritteiden kustannusvastaavuuksien välillä on edelleen eroavaisuutta.

Elintarviketurvallisuuden ohjeita kevennettiin ja selkeytettiin ja jouston käyttöä ohjeistettiin ja vahvistettiin. Virasto lisäsi asiakastyötä, selvitti asiakatarpeita ja otti asiakkaat mukaan palvelumuotoiluun ja toiminnan suunnitteluun. Myös sähköistä asiointia kehitettiin. Lisäksi Evira osallistui aluehallintoviranomaisten sekä ELY-keskusten tulohajaukseen ja tulossopimusten valmisteluun. Evira on myös tuonut oman panoksensa sekä Ruokaviraston, että maakuntaudistuksen valmisteluun.

Tietojärjestelmähankkeiden sekä pitkän että lyhyen aikavälin suunnittelussa, hankkeiden johtamisessa sekä eri toimijoiden välisessä tiedonkulussa oli selkeitä puutteita. Ministeriö ei voi yhtyä viraston tilinpäätöksessään esittämään tilannekuvaan tietojärjestelmähankkeiden etenemisestä. Ministeriön näkemyksen mukaan Eläintenpitäjärekisterin (EPR) sähköisen asioinnin kehittäminen viivästy jalleen. Alun perin EPR -tietojärjestelmähankkeen piti olla valmis jo vuoden 2016 aikana. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatietojärjestelmän (ELVI) osalta koko projektin toteutus jouduttiin keskeyttämään, eikä projektin jatkoaikataulusta ole varmuutta. Myös Sähkösiemen-hanke eteni aikataulusta jäljessä. Nauta-hankkeen uudistaminen osaksi eläintietojärjestelmää eteni pääosin suunnitellussa aikataulussa. Uusi tiedonsiirtoratkaisu Mitpan ja Mtechin välillä otettiin käyttöön ja viranomaissovelluksen ensimmäisen version kehitys aloitettiin. Meta II siirtoon liittyviin toimenpiteisiin kului resursseja selkeästi ennakoitua enemmän.

Ministeriön kannanotto

- **Virasto saavutti vain osittain sille asetetut toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet**
- **Ministeriö kehottaa virastoa huomioimaan toimintaa suunniteltaessa ministeriön suosituksen siitä, että siirtyvän erän tulisi olla 8-12 % bruttomenoista. MMM kiinnittää huomiota myös siihen, että siirtyvä erä kasvoi vaikka tietojärjestelmien kehittäminen ei edennyt suunnitellusti.**
- **Viraston tulee edelleen kiinnittää huomiota eroihin suoritteiden kustannusvastaavuuksissa myös eri toimintakokonaisuuksien välillä**
- **Viraston tulee jatkossa kiinnittää huomiota hintatuen tarpeen arvioimiseen ja sen perusteena olevan kustannuslaskennan kehittämiseen sekä pyrkiä kustannusvastaavuuteen hintatuettujen liikeloudellisten suoritteiden osalta**

- **Ministeriö pitää välttämättömänä, että virasto varaa riittävät voimavarat tulossopimuksessa priorisoitujen tietojärjestelmähankkeiden toteutukseen. Viraston tulee kiinnittää erityisesti huomiota projektinhallintaan ja –ohjaukseen, eri toimijoiden väliseen tiedonkulkuun sekä hankkeiden saattamiseen päätökseen suunnitellussa aikataulussa**

c) Tuotokset ja laadunhallinta

Evira jatkoi laadunhallinnan kehittämistä mm. korostamalla asiakasnäkökulmaa toiminnassa ja osallistamalla asiakkaita entistä enemmän toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Laboratoriotutkimusten määrä kasvoi elintarviketurvallisudessa, laski hieman kasvinterveydessä ja säilyi edellisen vuoden tasolla eläinten terveydessä. Suoritteiden vertailu edellisten vuosien tuloksiin valvonnan suunnittelun, ohjauksen ja asiantuntijatyön sekä toimenpiteiden osalta ei kaikilta osin ollut mahdollista johtuen laskentatavan muutoksista eri sektoreilla. Suoritteiden määrä eläinlääkinnällisessä rajatarkastuksessa, luomuvälvonnassa ja kasvinterveydessä lisääntyi selvästi. Sähköisten palveluiden häiriöttömyys oli korkealla tasolla. Toiminnan tuloksena syntyvien suoritteiden kirjo on poikkeuksellisen laaja ja virasto raportoi niistä riittävällä tavalla. Evira onnistui pääosin saavuttamaan tuotoksille asetetut tavoitteet.

Ministeriön kannanotto

- **Laskentatavan muutoksista johtuen suoritteiden vertailu aiempiin vuosiin ei ollut kaikilta osin mahdollista ja tilinpäätöksessä olisikin ollut hyvä kuvata tuotoksissa ja laadunhallinnassa tapahtuneita muutoksia enemmän myös sanallisesti.**

d) Henkisten voimavarojen hallinta

Viraston henkilömäärä nousi 25 henkilöllä (21 henkilötyövuotta). Näistä 14 henkilöä palkattiin vakinaiseen virkaan, mikä aiheuttaa menopaineita myös tuleville vuosille. Henkilömäärän lisäyksen seurauksena myös viraston henkilöstömenot kasvoivat noin 0,9 milj. euroa.

Eviran työtyytyväisyys (3,52) parani hivenen edellisvuodesta ollen keskitasoa. Viraston sairauspoissaolojen määrä on kasvanut useamman edellisen vuoden ajan, mutta vuonna 2017 sairauspoissaolojen määrä kääntyi laskuun ollen 12,2 työpäivää/henkilötyövuosi. Sairauspoissaolojen määrä on kuitenkin edelleen suuri verrattuna valtion keskiarvoon (8,4 työpäivää/henkilötyövuosi). Evira on valinnut työtyytyväisyyskyselyn tulosten perusteella virastotason kehittämiskohteiksi uuden toimintakulttuurin kehittämisen, vuorovaikutuksen ja viestinnän parantamisen sekä asiakkuuksien ja sisäisen palvelun parantamisen.

Ministeriön kannanotto

- **Ministeriö pitää tärkeänä etsiä keinoja toiminnan tehostamiseen, eikä voi pitää kestäväenä ratkaisuna pysyvää henkilöstömäärän kasvattamista nykytasosta huomioiden Ruokaviraston perustamisen 1.1.2019**
- **Sairauspoissaolojen vähentämiseksi on aktiivisesti etsittävä keinoja henkilöstön työkyvyn sekä työhyvinvoinnin tukemiseen**
- **Ministeriö pitää virastotason kehittämiskohteiksi valittuja kokonaisuuksia perusteltuina**
- **Viraston tulee panostaa johtamisen ja esimiestyön kehittämiseen sekä henkilöstön osaamisen ylläpitämiseen ja sen vahvistamiseen tulevien vuosien tarpeet ja strategiset päämäärät huomioiden.**

2. Tuloksellisuusraportoinnin perusteiden asianmukaisuus ja kehittämistarpeet

Tuloksellisuusraportointi on monipuolista, johdonmukaista ja tuottaa tarvittavat tiedot. Joidenkin asetettujen tulostavoitteiden osalta ei ole kuitenkaan analysoitu, minkä vuoksi tavoitteita ei ole kokonaan saa-

vutettu. Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan Evira on noudattanut talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä. Ministeriö pitää tärkeänä, että tilintarkastajien suositukset otetaan toiminnassa huomioon ja korjataan havaitut puutteet.

3. Ministeriön esitys viraston toimenpiteiksi tuloksellisuuden parantamiseksi

Ministeriö pitää tärkeänä, että Evira vastaisuudessaakin kiinnittää erityistä huomiota toiminnan suunnittelussa tehtävien priorisoimiseen suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin, myös viraston ohjatessa muuta hallintoa. Viraston tulee myös priorisoida tulossopimuksessa esille nostetut erityiset tavoitteet ja painopisteet. Muutosten läpivienti on tärkeä toteuttaa aidosti osallistavalla johtamisella ja huomioimalla henkilöstön hyvinvoinnin turvaaminen. Myös joustavuutta henkilöresurssien käytössä yli viraston sisäisten organisaatorajojen tulee kehittää edelleen. Asiakaslähtöisyyden vahvistaminen luo hyvän perustan toiminnan kehittämiseksi.

Eviran tietohallintohankkeiden osalta tulee kiinnittää huomiota laitoksen omarahoitusosuuteen sekä pitkän että lyhyen aikavälin suunnitteluun ja hankkeiden toteutukseen. Kehittämishankkeissa on pyrittävä ensisijaisesti toiminnan, palveluiden ja prosessien uudistamiseen tiedonhallinnan kehittämisen lisäksi. Riittävä toimintaprosessien kehittämisen ja hankehallinnan osaaminen on varmistettava. Substanssi- ja tietojärjestelmäasiantuntijoiden yhteistyötä Eviran sisällä ja yli virastorajojen, myös ministeriön suuntaan, tulee edelleen parantaa. Erityisesti sähköisen asioinnin kehittämisessä on pyrittävä aitoon, organisaatorajat ylittävään asiakaslähtöisyyteen. Ministeriö kannustaa Eviraa ja Maaseutuvirastoa (Mavi) jatkamaan laajaa yhteistyötä uuden nautarekisterin kehittämisessä sekä muussa tietojärjestelmien kehittämisessä.

4. Ministeriön omat toimenpiteet viraston tuloksellisuuden parantamiseksi

Elintarviketurvallisuusvirasto ja Maaseutuvirasto yhdistetään vuoden 2019 alussa Ruokavirastoksi. Yhdistämisen kannalta keskeiset kehittämisperiaatteet ovat selkeä organisaatio- ja ohjausrakenne, henkilöstöpolitiikka, asiakasnäkökulma, sähköiset palvelut sekä kyky muutokseen ja riskienhallintaan. Ministeriö tulee yhdessä uuden Ruokaviraston kanssa kehittämään virastolle tulosohtausmallia ja tulossopimuksen rakennetta.

Ministeriö tulee jatkamaan hallinnonalan strategiatyötä ja hallinnonalan vaikuttavuustavoitteiden täsmenämistä sekä virastojen ja laitosten tulostavoiteasetannan ja raportoinnin yhteensovittamista.

Kansliapäällikkö



Jaana Husu-Kallio

Osastopäällikkö



Minna-Mari Kaila

TIEDOKSI: Valtiovarainministeriö
Valtiotalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori
MMM/osastot ja toimialat
MMM/HAKE/ohjaus- ja talousyksikkö
MMM/RO/yksiköt

